

HÖGSTA DOMSTOLEN
R 12

INKOM: 2021-04-22
MÅLNR: B 2465-21
AKTBIL: 1

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – grov vapensmuggling

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

BLAZEJ Patryk Czerniak, 19920316-3077
Frihetsberövande: Häktad
Köpmansgatan 6 A Lgh 1001
214 45 Malmö

Ombud och offentlig försvarare: Advokat Jan F Urwitz
Scaniaplatsen 3
211 17 Malmö

Överklagat avgörande

Hovrättens över Skåne och Blekinge dom den 31 mars 2021 i mål B 665-21

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen ska döma Blazej Czerniak för grov vapensmuggling och till följd av det bestämma påföljden till fängelse i vart fall i två år.

Frågan i målet

Den fråga som jag bedömer är av intresse ur prejudikatsynpunkt är när en vapensmuggling ska rubriceras som grovt brott på grund av att gärningen har varit av särskilt farlig art.

Bakgrund

Åtalet

Blazej Czerniak åtalades för bl.a. grov vapensmuggling enligt 3 § första stycket och 6 a § tredje stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen) enligt följande.

Blazej Czerniak har inte anmält vapen, tre pistoler med tillhörande magasin, till tullbehandling i samband med införsel till landet. Genom detta bröt han mot ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införseln. Det hände den 11 december 2020 i Ystad, Sverige. Han har vid samma tillfälle inte heller anmält två tårgassprayer till tullbehandling i samband med införsel till landet och bröt på så vis mot ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införseln.

Vapensmugglingen bör bedömas som grov eftersom den avsett ett flertal vapen.

BC begick gärningen med uppsåt.

I hovrätten justerade åklagaren gärningsbeskrivningen på så sätt att andra stycket gavs följande lydelse.

Vapensmugglingen bör bedömas som grov eftersom den avsett ett flertal vapen samt varit av särskilt farlig art.

Tingsrätten

Tingsrätten dömde Blazej Czerniak för bl.a. grov vapensmuggling enligt åtalet till fängelse i två år.

I rubriceringsfrågan angav tingsrätten följande.

När det gäller rubriceringen av gärningen i åtalpunkt 1.1 kan inledningsvis konstateras att pistolerna som smugglats in i riket varit tre till antalet, och således utgjort ett flertal.

Av utlåtandet från NFC och vittnesförhöret med Tobias Edsfeldt framgår att det är en relativt enkel åtgärd att åstadkomma att pistolerna kan användas som vanliga skjutvapen med 9 m.m. ammunition och att detta kan utföras med verktyg eller utrustning som kan inhandlas på vilken järnhandel eller byggmarknad som helst. Tobias Edsfeldt har vidare i förhöret uppgett att han i verksamheten hos NFC undersökt cirka 170 pistoler av det aktuella slaget, varav så många som 80-90 varit ombyggda till skarpa vapen.

Vid bedömningen av huruvida en vapensmuggling ska anses vara grov enligt den bestämmelse i 6 a § lagen (2000:1225) om straff för smuggling som trätt i kraft den 1 december 2020 ska omständigheterna i huvudsak beaktas på motsvarande sätt som vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt. I praxis (se exempelvis Högsta domstolens dom den 28 september 2018 i mål B 2646-18) har innehav på allmän plats av en ombyggd startpistol som varit laddad med ammunition bedömts som grovt vapenbrott. Däremot har man i praxis hittills varit återhållsam med att bedöma innehav av ett icke fungerande vapen såsom grovt vapenbrott.

Förekomsten och användningen av illegala vapen konstateras emellertid i förarbetena till den nu aktuella bestämmelsen (prop. 2019/20:200) vara ett allvarligt samhällsproblem och det har av

regeringen bedömts finnas skäl att se strängare på de allvarigare formerna av vapenbrott. Lagändringarna som trätt i kraft den 1 december 2020, innebär bl.a. att fler enhandsvapen anses vara av särskilt farlig beskaffenhet och att det vid bedömningen av om ett brott är grovt särskilt ska beaktas om vapnet innehafts eller hanterats i en sådan miljö att de typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning. I propositionen konstateras vidare (s. 50 f.) att Polismyndigheten i rapporten Insatser mot illegala vapen och explosiva varor i landet (Ju2015/09349/PO) berört vissa för detta mål relevanta omständigheter. I rapporten redovisas bl.a. att ett stort inflöde av illegala vapen består av pluggade och deaktiverade vapen som inhandlas legalt från länder som Slovakien, Tjeckien och Tyskland. När vapnen illegalt har förts in i landet modifieras de sedan till skarpa vapen. Detsamma gäller start- och gasvapen som är licensfria i många länder och som enkelt kan konverteras till skarpa vapen.

De i målet aktuella pistolerna var i och för sig inte direkt brukbara för skjutning med skarp ammunition när de fördes in till landet av Blazej Czerniak, men utredningen visar att det hade varit en enkel åtgärd för en någorlunda tekniskt kunnig person att åstadkomma att de blev full[t] brukbara vapen. De ovan redovisade förhållandena som konstaterats av Polismyndigheten utgör därför utan tvivel skäl att se allvarligt på införsel av den aktuella typen av pistoler med hänsyn till möjligheterna att modifiera dessa, särskilt när en smugling har omfattat ett flertal vapen.

I sammanhanget bör även beaktas den redovisning av Blazej Czerniaks personliga förhållanden som framkommer i Kriminalvårdens yttrande, enligt vilken han av Polismyndigheten Region Syd den 18 januari 2021 bedömts ha en relation till organiserad brottslighet/kriminellt nätverk som uppfyller EU:s kriterier för organiserad brottslighet enligt definition 6204/2/97 Enfopol 35 Rev 2. samt att han enligt egna uppgifter har vänner som är kriminella och har rört sig i miljöer där personer har blivit skjutna. Mot bakgrund härav föreligger enligt tingsrättens mening en uppenbar risk för att de aktuella pistolerna kan komma till användning såsom skarpa vapen i kriminella sammanhang, även med beaktande av att han förklarat införseln av pistolerna med att han avsett att använda dem vid produktion av video med hiphop.

Sammanfattningsvis delar tingsrätten därför åklagarens bedömning att vapensmugglingen enligt åtalpunkt 1.1 ska bedömas som grov och även i övrigt bör gärningarna bedömas på de sätt som åklagaren gjort gällande.

Hovrätten

Hovrätten ändrade tingsrättens domslut bl.a. på så sätt att hovrätten istället för grov vapensmuggling dömde Blazej Czerniak för vapensmuggling enligt 3 kap. 1 § och 6 a § första stycket smuglingslagen till fängelse i ett år.

I rubriceringsfrågan anförde hovrätten följande.

Det finns ingen bestämd gräns för vilket antal vapen som krävs för att vapensmuggling ska anses som grov utan det beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Vid bedömningen av om antalet vapen ska kvalificera vapensmugglingen som grov har vapnens farlighet betydelse. Ju mindre farliga vapnen är, desto fler vapen krävs. Blazej Czerniak har smuglat tre tårgaspistoler. Till skillnad från skjutvapen skjuter tårgasvapen inte ut projektiler utan tårgas. Tobias Edsfeldt har uppgett att vid skjutning med sådana vapen strömmar krutgaser under högt tryck ut ur mynningen. Om vapnet avfyras med pipmynningen i direkt kontakt med kroppen kan trycket enligt Tobias Edsfeldt orsaka dödliga skador. Även med beaktande av detta är ett tårgasvapen typiskt sett avsevärt mindre farligt än ett skjutvapen. Detta gäller även de i målet aktuella tårgaspistolerna. Smugglingsbrottet är därmed inte att bedöma som grovt med hänsyn till antalet vapen.

Vid bedömningen om vapensmugglingen varit av särskilt farlig art är det som tingsrätten redogjort för av betydelse, bl.a. om det kan befaras att vapnen skulle komma till brottslig användning. I tillägg till tingsrättens redogörelse vill hovrätten anföra följande.

Frågan om smuggling av start- och gasvapen har behandlats i förarbetena till 6 a § smugglingslagen. I remissomgången anförde bl.a. Tullverket att det borde övervägas att införa en ytterligare kvalifikationsgrund för grov vapensmuggling som skulle träffa smuggling av start- och gasvapen i originalskick. Detta eftersom det enligt Tullverket förekommer att sådana vapen, som inte är tillståndspliktiga i stora delar av Europa, smugglas in i originalskick för att sedan byggas om till skarpa vapen i Sverige. Regeringen delade uppfattningen att sådan smuggling är ett problem men ansåg att en kvalifikationsgrund som tar sikte på den miljö i vilken gärningen skett skulle passa dåligt in i en smugglingsbestämmelse, samtidigt som en kvalifikationsgrund begränsad till endast en specifik typ av vapen skulle riskera att uppräknings av försvårande omständigheter uppfattas som uttömmande. Vidare anförde regeringen att om det kan visas antingen att införseln skett i syfte att nämnda vapnen ska överlåtas till eller användas av kriminella grupperingar eller nätverk eller annars av personer som är involverade i brottslighet, eller att det funnits en uppenbar risk för sådan överlåtelse eller användning, skulle gärningen emellertid kunna vara att anse som grov med hänsyn till kvalifikationsgrunden om särskilt farlig art. Med hänsyn till att start- och gasvapen, som har ett begränsat legalt användningsområde, mycket frekvent smugglas in just för att överlåtas till eller användas av kriminella är enligt regeringen det faktum att det rör sig om sådana vapen, särskilt om det är ett flertal, en omständighet som i sig bör tala för att det funnits ett sådant syfte eller en sådan risk. Regeringen ansåg därför att det inte fanns skäl för att införa någon kvalifikationsgrund som tar sikte antingen på den miljö i vilken gärningen skett eller specifikt på start- och gasvapen i originalskick. (Prop. 2019/2000:200 s. 56.)

Hovrätten konstaterar att Blazej Czerniak nu döms även för att olovligen innehaft skarp ammunition och narkotika i sin bostad. Vidare döms han även för viss annan befattning med vapenlikande föremål såsom knogjärmskniv och springkniv. Det är genom utredningen klarlagt att Blazej Czerniak umgått i kriminella kretsar och han har själv berättat att vissa personer i hans umgängeskrets blivit utsatta för skjutningar. Blazej Czerniak har varit föremål för Polisen i Malmös ”Sluta-skjut”-projekt. Med hänsyn till nämnda omständigheter anser hovrätten att det funnits en uppenbar risk för att vapnen skulle överlåtas till eller användas av kriminella grupperingar eller nätverk eller annars av personer som är involverade i brottslig verksamhet och att gärningen därmed i och för sig varit av särskilt farlig art. Med beaktande av antalet vapen och deras beskaffenhet är omständigheterna kring vapensmugglingen dock inte tillräckligt försvårande för att brottet ska anses som grovt. Gärningen ska därför rubriceras som vapensmuggling.

Grunden för mitt överklagande

Rättslig reglering

Straffbestämmelsen om grov vapensmuggling

Den som, i samband med införsel till landet av en vara som omfattas av ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel, uppsåtligen bryter mot förbudet eller villkoret genom att underlåta att anmäla varan till tullbehandling, döms för *smuggling* till böter eller fängelse i högst två år. (3 § första stycket smugglingslagen.)

Om en sådan gärning gäller vapen, döms för *vapensmuggling* till fängelse i högst tre år. (6 a § första stycket smugglingslagen.)

Om brottet är att anse som grovt, döms för *grov vapensmuggling* till fängelse i lägst två och högst fem år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen avsett ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet,
2. gärningen avsett flera vapen,
3. gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller
4. verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig art.

(6 a § tredje stycket smugglingslagen.)

Förarbeten

Huvudsyftet med vapenkontroll enligt vapenlagstiftningen är att motverka missbruk av skjutvapen och att i möjligaste mån förhindra olyckshändelser i samband med hanteringen av sådana vapen. Av särskild betydelse är också strävan att förhindra att vapen används i brottslig verksamhet. (Prop. 1995/96:52 s. 26.)

Lagstiftarens syn på vapenbrottets allvar har skärpts på senare år. Den 1 december 2020 infördes flera lagändringar som syftade till en skärpt straffrättslig reaktion mot de allvarigare formerna av vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor samt smuggling av vapen och explosiva varor. Bland annat infördes den särskilda regleringen av smuggling av vapen och explosiva varor, där brotten gavs egna brottsbeteckningar och delades in i brott av normalgraden, ringa, grovt och synnerligen grovt brott. Regeringen konstaterade som skäl för lagändringarna bl.a. följande (prop. 2019/20:200 s. 49 f.).

Antalet anmälda vapenbrott, liksom antalet fall av dödligt våld där skjutvapen använts, har ökat och under 2019 har det skett fler olagliga sprängningar i Sverige än något tidigare år under modern tid. Att det mot denna bakgrund finns skäl att se allvarigare på vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor har redan konstaterats. Det finns emellertid skäl att även titta på var vapnen och varorna kommer ifrån.

Av rapporter från Brottsförebyggande rådet (Brå) framgår att den sammantagna bedömningen inom polis och tull är att förekomsten av illegala vapen i Sverige ökade under tiden från slutet av 1980-talet fram till 2014. Många av de synliga vapen som cirkulerar i den kriminella miljön sägs vara producerade i Tjeckien och forna Jugoslavien. Enligt Brå kan materialet om dödligt skjutvapenvåld åren 2011–2013 sägas bekräfta denna bild, då det är just Östeuropa eller Balkanproducerade vapen-fabrikat som enskilt oftast förekommer i de uppklarade skjutvapenmord med enhandsvapen där vapnet återfunnits (Brå rapporter 2015:24 och 2016:12). Också Polismyndigheten har i rapporten Insatser mot illegala vapen och explosiva varor i landet (Ju2015/09349/PO) konstaterat att många illegala vapen som anträffas i Sverige kommer från länder i forna Jugoslavien. Ett stort inflöde av illegala vapen anges också bestå av pluggade och deaktiverade vapen som inhandlas legalt från länder som Slovakien, Tjeckien och Tyskland. När vapnen illegalt har förts in i landet modifieras de till skarpa vapen. Detsamma gäller start- och gasvapen som är licensfria i många länder och som enkelt kan konverteras till skarpa vapen.

(...)

Att vapen och explosiva varor förekommer illegalt i samhället är alltså i de flesta fall ett resultat av att de vid något tillfälle förts in till landet. Det framstår därför som mycket angeläget att fokusera särskilt på införseln av sådana varor. Mot bakgrund av det beskrivna samhällsproblemet finns det enligt regeringen anledning att se lika allvarligt på införsel av illegala vapen och explosiva varor till Sverige, som på innehav och hantering av sådana varor här i landet. För att åstadkomma detta bör det, som utvecklas nedan, införas särskilda straffbestämmelser i smugglingslagen som tar sikte på införsel av illegala vapen och explosiva varor till landet.

Bedömningen gjordes att den skärpta synen på vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor borde avspeglas även i straffskalorna för smuggling av sådana varor. Dessa borde, i enlighet med principerna om proportionalitet och ekvivalens, motsvara de straffskalor som gäller för vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor.

I straffbestämmelsen om vapensmuggling anges ett antal kvalifikationsgrunder för bedömningen av om ett brott ska rubriceras som grovt. Att gärningen avsett ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet (*punkt 1*), liksom att gärningen har avsett flera vapen (*punkt 2*), är omständigheter som särskilt ska beaktas på motsvarande sätt som vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt (9 kap. 1 a § första stycket 2 och 3 vapenlagen [1996:67]). Dessa omständigheter är avsedda att förstås på samma sätt i smugglingslagen som i vapenlagen. Vad som sägs om motsvarande omständigheter i tidigare förarbeten till vapenlagen och den praxis som utvecklats när det gäller dessa omständigheter får därför betydelse på motsvarande sätt vid bedömningen av om ett vapensmugglingsbrott är att anse som grovt. (A. prop. s. 75.)

Av nämnda förarbeten till vapenlagen framgår bl.a. i fråga om hur många vapen som krävs för att brottet ska bedömas som grovt att det beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Rör det sig om skjutvapen som närmast är att jämföra med vapen av särskilt farlig beskaffenhet bör t.ex. redan innehav av två vapen föranleda att brottet bedöms som grovt. (Prop. 2011/12:109 s. 42.)

Kvalifikationsgrunden i straffbestämmelsen om grov vapensmuggling att verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig art (*punkt 4*) är likalydande med den som finns för vapenbrott och innebär dels att även andra omständigheter än de som tidigare angetts under punkterna 1–3 kan vara av betydelse vid bedömningen av om brottet är grovt, dels att gärningens farlighet är central vid bedömningen (jfr prop. 2013/14:226 s. 47). Bestämmelsen innefattar bl.a. sådana fall då införseln skett i syfte att vapen ska överlåtas till eller användas av kriminella grupperingar eller nätverk eller annars av personer som är involverade i brottslighet, liksom om det funnits en uppenbar risk för sådan överlåtelse eller användning. (Prop. 2019/20:200 s. 76.)

I förarbetena till lagändringarna år 2020 uppmärksammades att Tullverket vid remitteringen av förslagen hade framfört att det borde övervägas att införa en ytterligare kvalifikationsgrund för grov vapensmuggling som skulle träffa smuggling av start- och gasvapen i originalskick. Det förekommer nämligen, framhölls det, att sådana vapen, som inte är tillståndspliktiga i stora delar av

Europa, smugglas in i originalskick för att sedan byggas om till skarpa vapen i Sverige. Regeringen delade uppfattningen att sådan smuggling är ett problem, men ville inte införa en särskild kvalifikationsgrund som tar sikte på den miljö i vilken gärningen skett och är begränsad till endast en specifik typ av vapen. I förarbetena anfördes därefter följande i den väckta frågan (a. prop. s. 56).

Kan det visas antingen att införseln skett i syfte att vapnen ska överlåtas till eller användas av kriminella grupperingar eller nätverk eller annars av personer som är involverade i brottslighet, eller att det funnits en uppenbar risk för sådan överlåtelse eller användning, skulle gärningen emellertid kunna vara att anse som grov med hänsyn till kvalifikationsgrunden om särskilt farlig art. Med hänsyn till att start- och gasvapen, som har ett begränsat legalt användningsområde, mycket frekvent smugglas in just för att överlåtas till eller användas av kriminella är det faktum att det rör sig om sådana vapen, särskilt om det är ett flertal, en omständighet som i sig bör tala för att det funnits ett sådant syfte eller en sådan risk. Regeringen anser därför att det inte finns skäl för att nu införa någon kvalifikationsgrund som tar sikte antingen på den miljö i vilken gärningen skett eller specifikt på start- och gasvapen i originalskick.

Uppräkningen av omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott ska rubriceras som grovt är inte avsedd att vara uttömmande. Förekomsten av någon av de uppräknade omständigheterna innebär inte heller med automatik att brottet är att bedöma som grovt. Liksom beträffande vapenbrott ska vid gradindelningen av ett smugglingsbrott en helhetsbedömning göras, där hänsyn ska tas till samtliga omständigheter i det enskilda fallet. (A. prop. s. 56.)

Rättsfall

Eftersom lagstiftningen är ny finns det ingen känd praxis avseende grov vapensmuggling. Det finns äldre avgöranden där man sett relativt lindrigt på införsel av start- och tårgasvapen (t.ex. *Svea hovrätts dom den 20 december 2019 i mål B 10942-18*). I ett nyligen avgjort mål i Göta hovrätt (*Göta hovrätts dom den 16 mars 2021 i mål B 2266-20*) dömde hovrätten en tilltalad för grovt vapenbrott för innehav av en modifierad tårgaspistol trots att denna vid provskjutning enbart kunnat avfyras en gång.

Brottsutvecklingen

Brottsförebyggande Rådet (BRÅ)

Enligt statistik från BRÅ användes skjutvapen i 45 fall av dödligt våld under år 2019, vilket var 2 fall fler än år 2018. Andelmässigt uppgick det dödliga skjutvapenvåldet till 41 procent av samtliga konstaterade fall av dödligt våld 2019. Andelen konstaterade fall av dödligt våld där skjutvapen använts har nästan fördubblats sedan 2011 (från 21 % till 41 %).

I en rapport från BRÅ år 2015 om det dödliga våldet i Sverige åren 1990–2014 konstateras bl.a. det har skett en tydlig strukturförändring inom det dödliga skjutvapenvåldet, där brotten med legala vapen och tvåhandsvapen (älgstudsare, hagelgevär m.m.) minskat, medan brotten med illegala vapen och enhandsvapen

blivit alltmer dominerande. Det är ökningen av vissa typer av dödligt skjutvapenvåld på 00-talet som innebär att det dödliga våldet totalt sett inte har minskat i storstadslänen på 00-talet, trots att det alkoholrelaterade, spontana dödliga våldet minskat där (liksom i de övriga länen). (*Det dödliga våldet i Sverige 1990–2014. En beskrivning av utvecklingen med särskilt fokus på skjutvapenvåldet*. Rapport från BRÅ 2015:24, s. 49.)

I en rapport från BRÅ år 2020 om dödligt våld i den kriminella miljön 2005–2017 konstateras vidare bl.a. att det dödliga våldet, som stadigt minskat i Sverige sedan 90-talets början, nu har övergått till en uppgång. Den huvudsakliga ökningen under senare år består enligt BRÅ av dödligt våld vid konflikter i den kriminella miljön. Även om den vanligaste våldsmetoden vid dödligt våld generellt i Sverige är kniv, så har användningen av skjutvapen enligt BRÅ ökat stadigt sedan mitten av 00-talet och är i dag nästan lika vanligt som kniv. Detta har kopplats till förändringen i det dödliga våldets karaktär, med färre familjerelaterade fall och fler konflikter i den kriminella miljön. Vad gäller dödligt våld vid konflikter i den kriminella miljön under hela studieperioden sammantaget är den i särklass vanligaste våldsmetoden skjutvapen (78 procent). Den ökning av dödligt våld vid konflikter i den kriminella miljön som skett under den senare perioden handlar, enligt de iakttagelser BRÅ gjort, i stort sett uteslutande om skjutvapenvåld. (*Dödligt våld i den kriminella miljön 2005–2017*. Rapport från BRÅ 2020:4, s. 29.)

Polismyndigheten

Enligt Polismyndighetens operativa-strategiska sektion i region Stockholm så var 77 av 218 under år 2020 beslagtagna halvautomatiska pistoler i regionen modifierade start- och tårgaspistoler. Tio av de 55 skjutningar som var möjliga att koppla till ett beslaget vapen genomfördes vidare med modifierade start- och tårgaspistoler. Polismyndighetens slutsats av siffrorna från år 2020 i polisregion Stockholm är att en hög andel av de beslagtagna pistolerna i kriminella miljöer utgörs av modifierade start- och tårgaspistoler.

Enligt inhämtade uppgifter från förste forensiker Patrik Hertzman vid NFC den 13 april 2021 har cirka 19 procent av alla enhandsvapen som undersökts av NFC under åren 2016–2020 utgjorts av modifierade start- och tårgasvapen och enbart under år 2020 uppgick andelen till 29 procent. Av uppgifterna framgår att det är en ökande trend bland de beslagtagna vapen som undersöks att start- och tårgasprojektiler modifieras för att möjliggöra utskjutande av projektiler. I fråga om farligheten av start- och tårgasvapen i *originalskick* har det vidare upplysts om att sådana vapen driver ut krutgaser under högt tryck vilket innebär att det uppstår en rörelseenergi som är tillräcklig för att orsaka skador på föremål i omedelbar närhet till pipmynningen. Det finns enligt de inhämtade uppgifterna flera exempel i litteraturen som beskriver händelser med dödlig utgång orsakade av påsittande skott (dvs. pipmynningen i direkt kontakt/tryckt mot huvud eller bål) med tårgasvapen. Det konstateras därför att tårgasvapen under vissa omständigheter är potentiellt livsfarliga vapen även i sitt ursprungliga skick,

exempelvis vid hotsituationer när pipmynningen trycks mot offrets bål eller huvud eller förs in i offrets mun.

Redan i Polismyndighetens rapport Insatser mot illegala vapen och explosiva varor (Ju2015/09349/PO), som refereras i förarbetena till lagändringarna år 2020 (prop. 2019/20:200 s. 50), framgår att det finns ett stort inflöde av bl.a. start- och gasvapen som köps in legalt i andra europeiska länder, förs in illegalt i landet och sedan modifieras till skarpa vapen.

Min bedömning

Rubricering

Om det vid en brottstyp finns särskilda kvalifikationsgrunder angivna i en straffbestämmelse tar rubriceringen sin utgångspunkt i dessa. En samlad bedömning måste emellertid alltid göras.

Vapenlagstiftningen syftar till att motverka missbruk av skjutvapen, att undvika olyckshändelser i samband med hanteringen av sådana vapen och att förhindra att vapen används i brottslig verksamhet. Det innebär att gärningens farlighet är central för både gradindelning och straffvärdebedömning.

Ett vapenbrott bör bl.a. bedömas som grovt om vapnet påträffas under sådana omständigheter att det har förelegat uppenbar fara för att människor skulle kunna komma till skada. I vissa situationer är risken för att ett vapen ska komma till brottslig användning typiskt sett större. Ett exempel är när ett vapen innehas i ett sammanhang där annan brottslighet förekommer. (Jfr prop. 2013/14:226 s. 47, prop. 2011/12:109 s. 42 och NJA 2020 s. 615.)

Blazej Czerniak har olovligt fört in tre, dvs. flera, start- och tårgaspistoler till landet. Vapentypen har ett begränsat eller saknar helt legalt användningsområde och är sådan som frekvent smugglas till Sverige just för att överlåtas till kriminella. Detta talar i sig för att det funnits en risk för att de aktuella pistolerna skulle överlåtas till eller användas av kriminella grupperingar eller nätverk eller annars av personer som är involverade i brottslighet (jfr prop. 2019/20:200 s. 56).

Att det är klarlagt att Blazej Czerniak har en relation till organiserad brottslighet/kriminellt nätverk som uppfyller EU:s kriterier för organiserad brottslighet och att han har varit föremål för Polismyndighetens ”Sluta skjut”-projekt samt att han själv har uppgett att flera personer i hans umgängeskrets har utsatts för skjutningar stärker slutsatsen att risken för att de införda pistolerna skulle hamna i kriminella händer och användas vid framtida skjutningar eller annan brottslighet har varit hög.

Blazej Czerniak döms dessutom för att han samtidigt med smugglingen av de tre pistolerna har fört in två tårgassprayer och en springkniv samt för att han

olovligen har innehaft skarp ammunition och narkotika i sin bostad. Han döms även för innehav av en knogjärnskniv.

De redovisade omständigheterna talar med styrka för att gärningen har varit av särskilt farlig art.

I frågan om vilken betydelse de aktuella vapnens beskaffenhet har för rubriceringsfrågan vill jag anföra följande.

Av utlåtande från Nationellt forensiskt centrum (NFC) framgår att de för åtalet aktuella pistolerna är tillverkade av metall och plast, att de har riktmedel i form av korn och sikte, att de har fungerande säkerhetsreglage och att de är start-, signal- och tårgasvapen med halvautomatisk funktion avsedda att skjuta krutladdade knapp-, peppar- och tårgaspatroner i kaliber 9 mm P.A.; att de i vapenlagens mening i första hand är tårgasvapen eftersom tår- och krutgaser kommer avledas framåt genom pipan vid skottlossning samt att pistolernas pipor är delvis förträngda med en längsgående skena som ska förhindra att projektiler kan skjutas genom pipan. Det framgår vidare av NFC:s utlåtande att de tillhörande magasinen har laddningskapacitet på 10,7 respektive 15 patroner i kaliber 9 mm och fungerade utan anmärkning vid provskjutning. De undersökta pistolerna är enligt utlåtandet till verkan och ändamål att jämföras med skjutvapen vilka omfattas av 1 kap. 3 a § vapenlagen och är tillståndspliktiga enligt 2 kap. 1 § vapenlagen.

Att föra in start- och gasvapen i originalskick för att sedan bygga om dem till vapen som kan användas vid skjutningar är en bekräftad och utbredd metod i kriminella kretsar. Av utlåtandet från NFC framgår att de undersökta pistolerna är en typ av vapen som på grund av sin konstruktion med gasuttömning framåt och slagstift avsett för centralantända patroner är relativt enkla att modifiera till skarpa vapen avsedda att skjuta skarpa kulpatroner. Det framgår att modifiering kan utföras genom att blockeringen i pipan borrar/fräses bort och lämnas i detta skick eller förses med ett pipfoder alternativt att hela pipan avlägsnas och en ny pipa, slätborrad eller räfflad, monteras i stommen. I många fall bearbetas även patronläget med ett slipverktyg. Det framgår att modifieringen kan utföras med relativt enkla verktyg, som kan införskaffas exempelvis i en bygghandel, och inte kräver någon specialutrustning. Att vapen som modifierats på detta sätt med jämna mellanrum undersöks vid NFC Syd framgår också av utlåtandet.

Vid bedömning av betydelsen av vapnens beskaffenhet för rubriceringsfrågan bör det, är min uppfattning, beaktas att tårgaspistoler även i originalskick är farliga vapen vars användande under vissa förutsättningar kan leda till dödlig utgång för ett brottsoffer. Betydelsen av vapnens beskaffenhet för rubriceringsfrågan bör vidare bedömas i förhållande till samtliga omständigheter i det enskilda fallet och därmed, i det här fallet, i förhållande till den höga risk som funnits för att de aktuella pistolerna skulle komma till användning som skarpa vapen i brottslig verksamhet med uppenbar fara för att människor skulle komma att skadas.

Gärningen har vid en helhetsbedömning varit av särskilt farlig art. Brottet ska enligt min uppfattning bedömas som grovt.

Påföljd

Den skärpta syn på vapenbrotten som lagstiftaren, med hänvisning till samhällsutvecklingen, har gett uttryck för på senare år motiverar tillsammans med den ovan redovisade brottsutvecklingen, inklusive de uppgifter som finns om den pågående smuglingen av legalt inköpta vapen som enkelt görs om till skarpa skjutvapen för att användas i kriminella miljöer, en sträng syn på hanteringen i det nu aktuella fallet. Straffvärdet motsvarar i det här fallet i vart fall fängelse i två år.

Skälen för prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att målet med hänsyn till det allmänna intresset av tillgång till omfattande och vägledande prejudikatbildning bör prövas av Högsta domstolen (Peter Fitger m.fl., *Rättegångsbalken – en kommentar på internet*, kommentaren till 54 kap. 10 § rättegångsbalken).

Utvecklingscentrum, som inom Åklagarmyndigheten ansvarar för rättslig utveckling och metodutveckling, har i en framställan till riksåklagaren om att domen bör överklagas till Högsta domstolen angett bl.a. följande.

Ett vägledande uttalande från Högsta domstolen skulle ge framtida ledning inte bara i den nu aktuella gränsdragningsfrågan utan även när det gäller gränsdragningsfrågor såvitt avser brott mot vapenlagen. Frågan får anses vara av särskilt stor vikt eftersom start- och tårgasvapen enkelt kan införskaffas i länder där de inte är illegala och är enkla att modifiera till skarpa skjutvapen. Det är ett reellt problem att vapen införskaffas och modifieras i kriminella sammanhang, vilket Polisregion Stockholms ovan beskrivna inventering tydligt visar. Problemet har dessutom uppmärksamats av regeringen i lagstiftningsärendet.

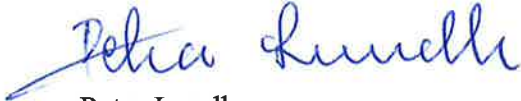
Jag instämmer i vad Utvecklingscentrum anfört och vill för egen del dessutom anföra följande.

Den prejudikatintressanta frågan i målet är enligt min uppfattning när en vapensmuggling ska rubriceras som grovt brott på grund av att gärningen har varit av särskilt farlig art. Mot bakgrund av den strängare syn på vapenbrotten som lagstiftaren gett uttryck för på senare tid samt den utveckling som skett i fråga om våldsbrott med vapen och misstänkta modus vid vapenhantering, finns det ett behov av vägledning från Högsta domstolen i fråga om vilken betydelse ett vapens beskaffenhet ska ges vid bedömning av rubriceringsfrågan i förhållande till övriga omständigheter kring en gärning. Detta gäller inte minst den i förarbetena uppmärksamade frågan om start- och gasvapen.

De faktiska omständigheterna i det aktuella målet är väl utredda och målet är därför lämpligt för en prövning i Högsta domstolen.

Bevisuppgift och målets handläggning

Jag ber om att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Petra Lundh

Eva Bloch

Kopia till:

Utvecklingscentrum.

Södra Skånes åklagarkammare (AM-177742-20)

Kammaråklagaren Arvid Wachtmeister.